

עולמות מקבילים

אורית קלופשטוק: לא יכולתי לרשום את זה בתיק, פרדס 2020, 51 עמ'

ואולם ככל שמתקדמת הקריאה בספר מצטמצם והולך המרחק שבין המטפלת למטופלים, בין המתעדת למתועדים. השותפות הנפשית מתרחבת מהנפשית אל הקיומית, מן הרוחנית אל הארצית. "חיים פרש את התלוש שלו על השולחן. אצבעותיו רעדו כשהוא החליק את הדף המקומט. כמה זה מביך לגבר להראות את/ התלוש הקטן שלו/ לעובדת סוציאלית. גם לי היה דף מקומט בתיק. כמה זה מביך לעובדת סוציאלית/ להראות את התלוש הקטן שלה/ לחיים."

לחיים יש קטן ולעובדת הסוציאלית יש קטן. תלוש קטן, משאבים מעטים, ולרגעים נמחקים קווי המתאר המפרידים בין השניים. מחיקת ההבדלים בין המטפלת לבין המטופלים מעמידה בסכנה גם את המרחק האפשרי שבין הקורא למציאות המתוארת בשירים. כך שבמקום מפגש מיוחל עם קווי מתאר וגבולות שבהם מתוארים חיים של אחרים, נלפת הקורא בחוויה של מרחק אפסי מהעולם שבו מתקיימים השירים בספר.

ובכל זאת, על אף ההרהור הפנימי שמזמנים השירים, ניתן להתרשם כי המציאות המכתיבה את שיריה של קלופשטוק מתקיימת באיזה עולם מקביל אשר יש לו חוקיות משלו. כך למשל בהמשך השיר 'חנה', מוצגת מתמטיקה ייחודית של יחסים בתוך המשפחה - "אייתי דיברה, עם אמא שלה לא. היו לה כמה חשבונות לא פתורים אתה, ומשפט פיתגורס אחד שאומר, שאם אבא דופק לאמא את הראש בקיר (בריבוע), ואחר כך עובר לאחותה הבכורה (בריבוע), אז/ ברור שהוא ידפוק גם את הראש של הקטנה (בריבוע). והיה לה חשוב לדייק - את הראש שלי הוא דפק בדלת ולא בקיר, חשבון זה מדע מדייק."

אולם לא רק הנוסחאות המתמטיות מייחדות את הממשיות השירית. כך למשל בשיר 'תינוק' נעטף התינוק בצו השגחה כתחליף לטיפול אימהי. בשיר 'נחמה' שיניים תותבות הן נשק יעיל למיגור העוני, ובשיר 'דניאל' מתואר ילד חכם, שמשרטט עולם שלם מחוץ לקו העוני. המשוררת משרטטת קווי הפרדה ומוחקת אותם. מאחדת ומערבבת, מערבלת זהויות ולאחר מכן מחדדת קלסטרונים.

השיר 'שולה' מבטא רגע יוצא דופן של נפרדות, כאשר ארגזי הקרטון, שמשמשים כארון למטפלת, מזכירים למטפלת את פחיות המרק של קמפבל שראתה במוזיאון "מומה". מציאות חיים עגומה מיוצגת על ידי יצירת אמנות אייקונית, שמוצגת בהיכל שהוא מן הסתם מנת חלקה של המטפלת בלבד. כהרף עין מופיע המוזיאון הניו יורקי כתזכורת לקיומם של עולמות מקבילים וכהרף נעלם.

המטופלים, המטפלת והקוראים מחפשים נקודת יציאה. מבקשים להצליח ולשנות את נקודת המבט.

נדמה כי המעבר מן הכתיבה המתעדת בתיק המטופל אל עבר הכתיבה הפואטית מאפשר למשוררת לרשום את המטופל הסובייקטיבי, המטופל הצרוב בעיניה. ויותר מזה ברור כי בשירים רבים עומדת החוויה של המטפלת - המודרת מתיקי המטופלים - במרכז.

לא יכולתי לרשום את זה בתיק הוא ספר הביכורים של אורית קלופשטוק, אשר במשך למעלה מעשרים שנה היתה עובדת סוציאלית בלשכת רווחה. הספר הוא מעין פנקס רשומות - הרשומות שלא מן המניין של עובדת מן המניין. השירים נכתבו מתוך קצרת התבשילים של העשייה המקצועית, אולם להבדיל מהרישום התיעודי, המבקש לצמצם את המבע האישי, הכתיבה השירית מבטאת את חוויית המפגש האנושי - הטיפולי, כאשר העיניים המטפלות מורשות לחרוג מהמרחב האובייקטיבי לזה הסובייקטיבי.

ומתוך מה שכביכול לא יכול היה להירשם, נוצרה הרשות הפואטית לומר. בחלוקה גסה ניתן לחלק את השירים בספר לשתי רשימות, כביכול שונות זו מזו. האחת מביאה רישומי דיוקן של המטופלים השונים: "לשושנה היו שני גברים ככלא/ הבעל הראשון והבעל השני/ הם ישבו על רקע רומנטי"; או "חנה היתה בת שלוש/ כשראתה את אמא על הברכיים מול השכן/ היא לא ידעה לחשב כמה פעמים כאלה נדרשו לחשבון שכר הדירה".

ואילו הרשימה השנייה עוסקת בחווייתה של מי שמעידה לפגוש את המצוקה ומנסה להושיט יד: "בכל בוקר אני מחתימה כרטיס/ לתקן עולם. ראה אלוהים, בניך ובנותיך חסרים/ ואני רק עובדת סוציאלית אחת/ ואין לי שיעור קומה/ לתקן את כל זה."

או למשל - "היינו מעטים מול רבים. לא כמו במלחמה, אלא כמו נמלה פרוקת רגליים הנושאת/ קליפת אגוז/ נמלים היינו, פרוקות רגליים, פרוקות גב/ פרוקות כתף." אולם בספר, כמו גם בחיי המטפלת - הכותבת - אין הפרדה. השירים שזורים זה בזה, והמצלמה המתעדת עוברת לרגע מפניו של המטופל אל פניה של המטפלת. והערבוב הזה מניח לפתחו של הקורא את ההבנה כי מלחמת הקיום של המטופלים אינה מעשה אשר באופן פריווילגי ניתן לאסוף ולארגן כעדויות מתועדות, אלא זוהי חוויה קיומית, אשר ניתן (במקרה הטוב) למדוד ממנה מרחק.

ניתן לומר כי המטפלת חולקת עם מטופליה מצע נפשי משותף, אשר הגבולות בו מיטשטשים תדיר. "אל תיקחי את העבודה הביתה, חזרו ואמרו לי, אבל כשעטפתי את ילדי הרחוק/ במגבת גדולה וחמה, הייתי עוטפת איתו/ את כל הילדים בעולם"; או: "אחרי הגט היא באה אלי/ מבית הדין הרבני ללשכת הרווחה/ נמשך הרחוב אל הים. אמרתי לה, למה עלית אלי, היית ממשיכה אל הים, לנשום/ נשימות ראשונות שהן רק שלך. רק אצלך אני נושמת, היא אמרה. הייתי הים שלה. ים הדמעות שנקוו, שנקבו בי."

השיר החותם את הספר מותיר את שאלת התיקון בעינה. הכתיבה הפואטית החליפה את הכתיבה התיעודית. מלאכת הטיפול התחלפה במלאכת השירה. ארגזי הקרטון הפכו לפחיות המרק של וורהול. המעשה השירי חילץ במובן מסוים את המטפלת. "הייתי גיבורה./ הייתי חובשת./ אחר כך הייתי חדר מיון./ הייתי אפילו מנתחת בחירום./ אלוהים,/ פעם הייתי מטפלת [בפצועים שלך] במלחמת הקיום./ חשבתי שאני/ מתקנת עולם במלכות שדי./ היום אני קמה/ לאט, לתקן את עצמי."

המטופלים, לפי קלופשטוק, זקוקים לחמלה. היותם נראים או נכתבים, היותם נשמעים, היותם נישאים בלב הזולת – כל אלה הם תנאים הכרחיים ליצירת שינוי. המשאלה כי פגיעותם תתחלף במידה של חוסן תתבדה במקרים רבים. "אל תתני להם הרבה תלושים (...)/ את הזקנה של חתולי הרחוב./ תני להם חכה, לא דגים./ נסעתי לטבריה./ הבטתי בדייגים החסונים, צרובי השמש/ שאלתי, איך זה להיות דייג?/ הא, ענה לי אחד,/ לא כולם יכולים להיות דייגים."

